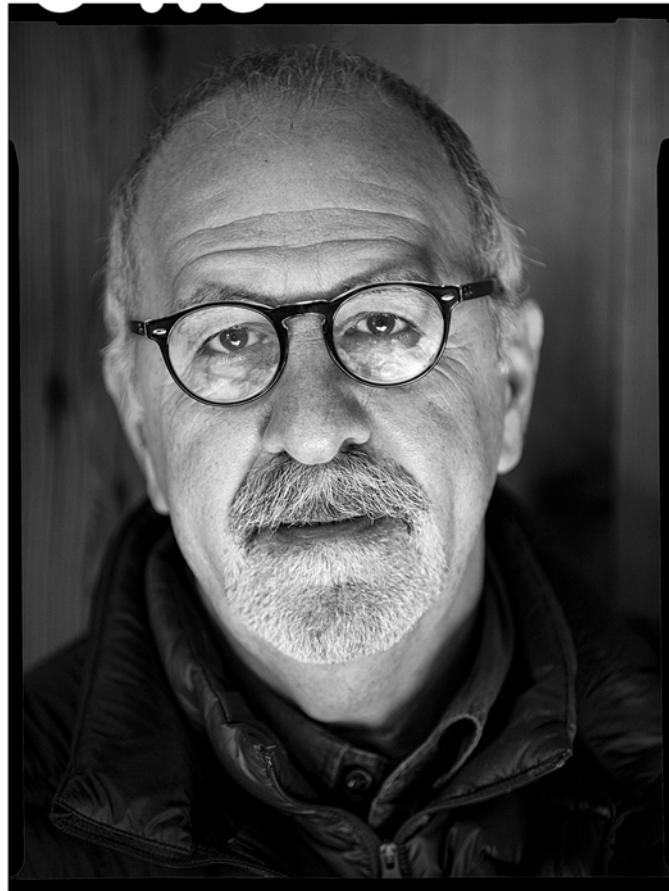


JEAN MARIE DEL MORAL

«Jo no sóc artista, sóc fotògraf»



L'obra del fotògraf Jean Marie del Moral està íntimament associada a alguns dels millors artistes plàstics dels darrers temps, de Tàpies a Barceló o Miró, dels quals ha retratat els tallers i les obres. Un llibre recent i dues exposicions al juny il·lustren aquesta relació tan especial.

Entrevista de Pere Antoni Pons

El fotògraf Jean Marie del Moral (Montoire, 1952) ha retratat molts dels millors artistes plàstics –i els seus tallers i les seves obres– de l'últim segle, des de Robert Motherwell i Antoni Tàpies fins a Miquel Barceló. Després d'uns inicis com a fotoperiodista dedicat a temes socials, la trajectòria de Del Moral va fer un tomb el 1978, quan va visitar Joan Miró, a

Palma. De seguida va saber que fotografiar els universos íntims dels artistes era un tema inacabable. Trenta-set anys després d'aquella primera visita, Del Moral publica el llibre *El ojo de Miró* (La Fábrica, 2015), que recull fotografies dels objectes curiosos que l'artista català tenia als seus dos estudis mallorquins, Son Boter i Son Abrines. El llibre, que inclou textos de Joan Punyet, nét



En aquesta pàgina, imatges d'alguns dels objectes curiosos que Jean-Marie del Moral va fotografiar als estudis de Joan Miró i que formen part del seu llibre i de les exposicions que mostraran aquesta obra.

de l'artista, es complementa amb dues exposicions. A partir del 2 de juny, es podran veure a la Fundació Pilar i Joan Miró de Palma les fotos fetes a l'estudi de Son Boter, mentre que les de l'estudi Sert (Son Abrines) s'exhibiran al Museu Es Baluard, també a Palma, entre el 12 de juny i el 6 de setembre.

—Vostè és fill de republicans espanyols exiliats. Com l'ha marcat?

—Els pares arribaren a França el 1939 i estigueren al camp de refugiats d'Argelès. El pare era andalús i la mare, catalana. Jo sempre he viscut entre dues cultures. Espanya sempre ha estat el meu país, per molt que hagi nascut i viscut a França. Puc dir que Franco em va robar les meves dues llengües. A casa, el pare parlava en castellà, la mare i l'àvia, en català, i els fills, en francès. Vam créixer amb una sensibilitat oberta cap a la cultura espanyola. Abans de la guerra, el pare estudiava per ser enginyer industrial, i a França va treballar tota la vida en una empresa aeronàutica: va començar des de baix i, només al final, va poder treballar d'enginyer. La mare, de petita, somiava de ser mestra, però a França va ser costurera. Eren gent sense amargura; a pesar de tot, eren alegres, positius, i tenien esperança. Aquesta actitud ens va marcar molt, al meu germà i a mi.

—Miró, un exiliat interior igualment sense amargura, també el va marcar.

—Als anys 70, jo treballava per a publicacions d'esquerra, com *L'Hu-*

manité, i vaig venir a Espanya per fer una sèrie de retrats d'intel·lectuals espanyols antifranquistes. El primer cop que vaig entrar al taller d'un pintor va ser el de Miró, i ho va canviar tot. Vaig veure que podia mirar el món a través dels tallers dels artistes. Així vaig començar a fer fotos dels estudis com a espais mentals dels creadors. De nou a França, vaig retratar tots els exiliats espanyols de l'anomenada Escola de París: Antoni Clavé, Xavier Valls (el pare de Manuel), Apelles Fenosa, Baltasar Lobo... Eren gent extraordinària, amb una gran dignitat. Després ja vaig conèixer els Saura, Arroyo, Tàpies, Chillida i, després ja, tota la generació dels Broto, Sicília, Campano i Barceló, que vingueren a París als vuitanta. Barceló era un poc la síntesi de tot aquest camí. A en Miquel [Barceló], jo sempre l'he vist com una metàfora de la Mediterrània culta, intel·ligent i intuïtiva.

—Ha continuat fent fotoperiodisme: a *Fortune*, *Vogue*, *El País*... La feina és diferent quan fotografia un pintor o fa fotos per a un reportatge de revista?

—Per a mi, és el mateix fer una foto d'un forner treballant i d'un artista treballant. Els objectes d'un forner són tan interessants com els d'un pintor. Un fotògraf ha de saber què vol mirar, com ho mira i com ho dona a veure. Els objectes que hi ha en un estudi contenen molt de l'artista; un estudi és l'autoretrat de l'artista que l'ocupa. En el cas de Miró, els objectes són molt importants, però han estat poc mirats. Per a Miró, els objectes no eren importants pel que eren, sinó per la forma que tenien (gairebé sempre circular) i pels colors (gairebé sempre verds, vermells i blaus, l'alfabet colorista de Miró). L'objectiu del llibre i les exposicions és donar a la gent l'oportunitat de veure els objectes que formaven l'univers de Miró dins els seus dos estudis.

—Vostè ha retratat la història de l'art dels últims 50 anys, quan el mercat s'ho ha empassat gairebé tot. Ha empitjorat l'actitud creativa dels artistes?

—Molt bona pregunta! És clar que ha empitjorat. Recordo quan vaig fer el retrat de Baltasar Lobo, anarquista, exiliat, un home magnífic, castellà-manxec, el veies i senties que estaves davant d'un home amb ànima, la mirada i el gest plens de dignitat... Avui, estàs davant d'un Damien Hirst o un Takashi Murakami, i són pallassos. No n'ergeix res, d'ells. Picasso no



“ENTRAR A L'ESTUDI DE MIRÓ HO VA CANVIAR TOT: VAIG VEURE QUE PODIA MIRAR EL MÓN A TRAVÉS DELS ARTISTES”

era carismàtic: era alguna cosa més. I el mateix es pot dir d'en Miquel [Barceló]: el mires i passen coses. En canvi, avui molts artistes són transparents.

—Diria que es nota en les seves obres?

—Jo crec que sí. Perquè les obres d'un artista són també el seu autoretrat. El que més ha canviat és el paper social dels artistes. Per a una revista, vaig anar a Nova York, al Brooklyn Museum, convidat per Louis Vuitton, a fer un retrat de Murakami, que els havia dissenyat una bossa de mà. Érem jo i vint fotògrafs més, Murakami estava assegut davant nostre i nosaltres teníem uns minuts per fer les fotos. Va arribar el meu torn, Murakami no em va saludar ni res, al seu voltant hi havia un representant, un director de premsa... Vaig començar a fer fotos i, de cop, va aparèixer un paio cridant “stop!, stop!, stop!”. Es va acostar a Murakami i li va retocar un cabell.

—Grotesc. Com una vulgar estrella del pop.

—Sí. Encara que a mi m'era igual, jo volia un retrat seu i el vaig fer. Avui és molt més difícil contactar amb els artistes, per això a mi sempre m'han interessat els artistes poc coneguts, de trajectòria discreta i obra forta. També és una qüestió de què valorem: que vengui molt o que la seva obra sigui valuosa? D'un escultor com Apel·les Fenosa, a qui vaig conèixer bé, poca gent sap que Picasso li va comprar 120 escultures, i que les seves obres figuren a les millors col·leccions del món.

—Una distinció possible entre els artistes d'avui és posar en una banda aquells que creen l'obra ells mateixos (Barceló) i aquells que manen fer-la (Hirst, Cattelan, Koons). Hi ha diferències entre fotografiar els uns i els altres?

—Sí. En aquest sentit, en Miquel és molt valent. Avui, per continuar sent pintor de la manera com ho és ell, has de ser valent. Potser avui ser avantguardista consisteix a ser clàssic i contemporani

alhora. Jo crec en el classicisme, no com una qüestió de formes, sinó com un factor intel·lectual. En l'obra de Picasso, Ingres és fonamental, igual com en l'obra de Miquel és important l'obra de Pollock.

—O les pintures de Chauvet. Barceló sovint és modern tot essent antic.

—Com diu molt bé en Miquel, l'art és una cadena. Com a mediterranis, la nostra



riquesa són la cultura i el saber acumulats. I ho estem perdent.

—Quina relació manteniu amb la història de l'art?

—Tot l'art m'interessa. Jo sóc autodidacte. Per aprendre de pintura, per apreciar-la, has de veure quadres i més quadres. Si un fotògraf vol aprendre a fer composicions, doncs que contempli molts *zurbarans*. Jo sóc fotògraf perquè sóc un enamorat de la pintura, la literatura i el cinema, i la fotografia n'és una síntesi. Quan faig fotografies, em plantejo contar una història.

—Quina història de Miró expliquen les seves fotos?

—Miró era un home silenciós, amb una mirada que s'il·luminava de tant en tant. Era un poeta. L'obra de Miró, dins el segle XX, és una de les més singulars i, cada cop més, una de les més interessants i més fortes. Sempre em fa ràbia

quan comparen l'obra de Miró als dibuixos dels nens. No té res de nen. És un poeta que ha sabut conservar la frescor, la capacitat de meravellar-se davant un cel, un arbre, una pedra o un llapis. Miró era un ésser viu i actiu. Vitalitat: això és el que l'art hauria de transmetre sempre.

—Diria que els grans artistes que ha retratat tenen alguna cosa en comú?

—Sí. Els grans tenen un carisma enorme. Tenen una intel·ligència molt generosa, i posen l'energia al lloc que toca. També tenen una forma especial de mirar. Els artistes tenen un ull molt més adaptat a l'invisible que les altres persones, i això és fonamental i beneficiós per a tothom. Som menys idiotes, després de veure un *velázquez*, un *miró*, un *matisse* o un *picasso*.

—Ha vist grans artistes en els moments més íntims. Robert Motherwell, per exemple.

—Vaig passar-hi mig dia, amb Motherwell, a Connecticut. I va ser extraordinari. Motherwell és un dels meus artistes preferits. Quan vaig arribar al seu estudi, va notar que jo estava molt emocionat i em va demanar què em passava. Jo li vaig dir que havia crescut amb ell. Que, quan jo era petit, el meu pare, un republicà espanyol exiliat, havia penjat a la paret de la cuina una postal del *Gernika* de Picasso i un retall de diari d'un dels seus quadres de la sèrie *Elegy to the Spanish Republic*. Em va dir que era el millor elogi que li havien fet mai, va destapar una ampolla de bordeus i ens la vam beure... Va ser inoblidable. Però el moment de fer-li el retrat va durar quinze minuts.

—La majoria d'artistes fan d'actors quan tenen la càmera que els retrata?

—En Miquel [Barceló] sempre diu que, quan treballa i jo el fotografo, no em veu. El repte del fotògraf és no molestar, saber amagar-se i sobretot no canviar res. Jo mai no em permetria de moure un objecte de lloc. I si el lloc no és l'adequat, doncs és igual, no faig la foto. No has d'interferir. El fotògraf ha de passar pel món mostrant un gran respecte. Per què has de dir a una persona que es mogui per tu fer una foto si ell és on vol ser? I que quedi clar que jo no em considero un artista. Potser sí que tinc sensibilitat artística, però no sóc un artista. Sóc fotògraf —un bon fotògraf—, i ja m'està bé. ●